สารพันปัญหาฟันเด็ก

1 ฟันน้ำนมจะขึ้นครบเมื่อใด

อายุประมาณ 2 ปี

2 ฟันน้ำนมไม่ต้องรักษาเพราะไม่นานก็จะหลุดไป รอรักษาเมื่อเป็นฟันแท้ ใช่หรือไม่

ถูกแต่ข้อที่ว่าฟันน้ำนมจะหลุดไปแต่ละซี่ตามช่วงอายุของเด็ก แต่ที่คิดว่าไม่ต้องรักษา นั้นคิดผิด เพราะฟันน้ำนมมีหน้าที่หลายอย่าง นอกจากใช้บดเคี้ยวอาหารให้เด็กเติบโตตามปกติแล้ว ยังช่วยในการออกเสียง เพื่อความสวยงาม และที่สำคัญมากคือ ช่วยรักษาช่องว่างให้ฟันแท้ขึ้นมาในช่องปาก ในตำแหน่งที่ถูกต้อง ให้ฟันแท้ดูสวยงามในอนาคต นอกจากนี้การที่ปล่อยให้เด็กเจ็บปวดฟัน เป็นความทุกข์ทรมานที่เด็กไม่สมควรได้รับ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องป้องกันปัญหาหรือรักษาให้ดีที่สุด

3 การใช้แปรงสีฟันไฟฟ้าสามารถทำความสะอาดฟันได้ดีกว่าการแปรงด้วยมือหรือไม่

การใช้แปรงสีฟันไฟฟ้าและการแปรงด้วยมือสามารถทำความสะอาดฟันได้สะอาดใกล้เคียงกัน

4 ลูกอายุ 3 ขวบมีฟันผุ 10 กว่าซี่ เจ็บเป็นบางครั้ง พาไปพบคุณหมอมาตั้งแต่ 2 ขวบกว่าแต่ลูกร้องไห้อาละวาดไม่ยอมให้ทำอะไรเลย คุณหมอบอกว่าควรรักษาฟันที่ผุก่อนที่จะเริ่มมีอาการปวดฟัน แต่ต้องใช้ผ้าห่อตัวไม่ให้ดิ้นขณะรักษา อยากทราบว่าจะมีวิธีอื่นนอกจากการใช้ผ้าห่อตัวหรือไม่ เพราะลูกต้องร้องดิ้นมากแน่นอนและไม่อยากให้ลูกกลัวมาก และเวลารักษาฟันที่ผุคุณหมอจะทำอย่างไรคะ

ในกรณีที่เด็กมีฟันผุหลายซี่ และถ้าบางซี่ผุลึกจนเริ่มเจ็บ ในขณะแปรงฟันหรือขณะที่รับประทานอาหาร แนะนำว่าควรทำการรักษาฟันที่ผุเพื่อไม่ให้โรคลุกลามจนเด็กมีอาการปวดฟันมากขึ้น โดยคุณหมอจะกรอเพื่อกำจัดเชื้อโรคออกแล้วจึงทำการอุดฟัน แต่ถ้าการผุลุกลามมากอาจต้องพิจารณาครอบฟันเพื่อให้แข็งแรงพอที่จะใช้งานต่อไปได้อีกหลายปี จนถึงอายุที่ฟันน้ำนมซี่นั้นๆ จะเปลี่ยนเป็นฟันแท้ ในกรณีที่เป็นฟันกรามน้ำนมมีอายุการใช้งานนานกว่าฟันหน้าน้ำนม คือฟันกรามน้ำนมจะหลุดและเปลี่ยนเป็นฟันแท้เมื่อเด็กอายุ 10 - 11 ปี ถ้าเด็กอายุน้อยและฟันที่จะต้องรักษามีจำนวนมาก บ่อยครั้งจะพบว่าเด็กอาจไม่สามารถร่วมมือในการรักษา คุณหมอจะทำการประเมินความร่วมมือของเด็กเมื่อมาตรวจฟันครั้งแรกเพื่อวางแผนการรักษาร่วมกับคุณพ่อคุณแม่ โดยคุณหมอต้องพิจารณาประกอบกันทั้งในเรื่องความร่วมมือของเด็ก ปริมาณฟันที่ผุ และเวลาที่ต้องใช้ในการรักษาแต่ละครั้ง ถ้าเห็นว่าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่ร่วมมืออย่างมาก จนอาจทำให้เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุระหว่างการรักษา และคิดว่าไม่สามารถปรับพฤติกรรมให้ร่วมมือได้มากขึ้น คุณหมออาจแนะนำให้ทำการรักษาฟันทั้งหมดให้เสร็จในครั้งเดียวด้วยการดมยาสลบ ซึ่งจะเป็นการทำงานเป็นทีมร่วมกับวิสัญญีแพทย์ที่ชำนาญ และแต่ละสถานพยาบาลจะมีขั้นตอนในการเตรียมตัวคนไข้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในระหว่างการรักษามากที่สุด สามารถพาไปปรึกษาได้ที่คณะทันตแพทยศาสตร์ และโรงพยาบาลขนาดใหญ่ของรัฐและเอกชน

5 ลูกมีฟันเกินตรงบริเวณฟันหน้าบน แต่ยังจมอยู่ในเหงือก คุณหมอพบจากภาพถ่ายเอกซเรย์โดยบังเอิญ อยากทราบว่าจะต้องทำการรักษาอย่างไร

ต้องดูจากภาพรังสีของฟันซี่หน้าบน ว่าฟันเกินที่ยังอยู่ใต้เหงือกนั้นอยู่ในทิศทางใด ถ้าฟันเกินนั้นอยู่ในแนวดิ่งและหันตัวฟันลงในทิศทางที่อาจจะสามารถขึ้นมาในช่องปากได้เองในอนาคต แต่ถ้าฟันเกินนั้นหันกลับทิศโดยเอารากฟันชี้ลงและตัวฟันชี้ขึ้น ก็จะไม่สามารถขึ้นมาได้เองตามธรรมชาติ ต้องทำการผ่าตัดเล็กเพื่อเอาฟันเกินออก

ส่วนมากจะพบว่าฟันเกินมักไม่เป็นอุปสรรคต่อการขึ้นของฟันแท้ ไม่ว่าจะเป็นฟันเกินที่หันตัวฟันไปในทิศทางใด นานๆ ครั้งจึงจะพบเป็นปัญหาต่อการขึ้นของฟันแท้ ดังนั้นเมื่อคุณหมอตรวจพบว่าเด็กมีฟันเกิน ก็ต้องทำการวินิจฉัยชนิดของฟันเกินก่อนด้วยภาพรังสี ถ้าเป็นชนิดที่จะขึ้นมาได้เองตามธรรมชาติ ก็รอให้ฟันเกินขึ้นมาในช่องปากจนเต็มซี่ก่อนแล้วจึงถอนออก ซึ่งมักจะทำการถอนได้โดยไม่ยุ่งยาก แต่ถ้าเป็นฟันเกินชนิดที่เอารากฟันชี้ลง ซึ่งฟันจะไม่งอกก็ต้องทำการถ่ายภาพรังสีเป็นระยะอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อดูว่าฟันเกินนั้นจะมีปัญหาขัดขวางต่อการขึ้นของฟันแท้คู่หน้าบนหรือไม่ ถ้าพบว่าเป็นปัญหาก็จำเป็นที่จะต้อง

ทำการผ่าตัดเพื่อเอาฟันเกินนั้นออก เพื่อให้ฟันแท้สามารถขึ้นมาได้ แต่ถ้าไม่เป็นปัญหาต่อการขึ้นของฟันแท้ ก็อาจพิจารณาอาจให้เด็กโตพอที่จะร่วมมือในการรักษาได้ดี จึงทำการผ่าตัดเอาฟันเกินออก ในกรณีที่เด็กมีฟันเกร่วมด้วย ซึ่งอาจไม่ได้เป็นสาเหตุจากการที่มีฟันเกิน ก็สามารถทำการจัดฟันได้ตามปกติหลังจากเอาฟันเกินออก

6 ลูกอายุ 10 ขวบ สังเกตว่าฟันของลูกเป็นคราบสีน้ำตาลหลายซี่ โดยเฉพาะที่ฟันหน้าบน ไม่ทราบว่าเกิดจากอะไร พยายามช่วยแปรงฟันให้ก็แปรงไม่ออก

การเกิดสีที่ผิดปกติบนตัวฟัน และเป็นกับฟันหลายๆ ซี่ในช่องปาก ควรต้องแยกเป็น 2 กรณี

กรณีแรก คือ มีความผิดปกติของสีในเนื้อฟัน ซึ่งจะเห็นสีที่ผิดปกตินี้ตั้งแต่ฟันซี่นั้นๆ เริ่มขึ้นมาในช่องปาก เช่น ฟันตากกระเป็นจุดหรือแถบขาวเนื่องจากการได้รับฟลูออไรด์เกินกว่าปริมาณที่เหมาะสม ซึ่งมักพบจากการที่เด็กเล็กๆ อายุ 1 - 3 ปี กลืนยาสีฟันที่ผสมฟลูออไรด์ทุกครั้งที่แปรงฟัน เนื่องจากเด็กเล็กจะยังควบคุมการกลืนได้ไม่ดี และฟันตากกระจะพบได้ในฟันแท้มากกว่าฟันน้ำนม หรือสีที่ผิดปกติอาจเกิดได้จากการที่เด็กเล็กมีไข้สูงมากๆ และทำให้มีผลต่อการสร้างของฟันในขณะนั้น เป็นต้น

กรณีที่ 2 คือ การติดสีที่ภายนอกของเคลือบฟัน สังเกตได้จากเมื่อฟันขึ้นมาในปากในระยะแรกจะมีสีปกติ แต่พอเวลาผ่านไป จะเกิดมีสีผิดปกติขึ้นบนผิวฟันหลายๆ ซี่ในช่องปาก ซึ่งมักเกิดจากการติดสีจากอาหารหรือยาบางชนิด เช่น อาหารจำพวกเครื่องใน เครื่องตุ๋นยาจีน หรือวิตามินที่มีธาตุเหล็กสูงๆ จะติดสีที่ผิวฟันเป็นสีออกน้ำตาลดำ ซึ่งฟังดูคล้ายกับที่คุณแม่ถามมา หรือในผู้ใหญ่ที่พบบ่อยก็อาจเป็นการติดสีจากชากาแฟ ซึ่งมักติดสีไม่เข้มมากเท่าสีจากธาตุเหล็ก และไม่สามารถทำความสะอาดออกได้ด้วยการแปรงฟันเพียงอย่างเดียว ต้องให้ทันตแพทย์ทำการขัดฟันให้ ซึ่งถ้ายังควรรับประทานอาหารหรือยาที่เป็นสาเหตุต่อไปอีก สีก็จะค่อยๆ กลับมาสะสมที่ผิวฟันได้อีกในเวลา 2 - 3 เดือน สีที่ติดภายนอกผิวฟันนี้ไม่ได้มีอันตรายหรือทำให้ฟันอ่อนแอลงแต่อย่างใด เพียงแต่ดูไม่สวยงามและอาจต้องมาให้คุณหมอฟันช่วยขัดฟันให้บ่อยกว่าปกติ

7 ซีแลนท์ (sealant) คืออะไร มีประโยชน์อย่างไร

ซีแลนท์เป็นสารเรซินชนิดหนึ่ง ใช้สำหรับทาลงบนฟันกรามและฟันกรามน้อย ซีแลนท์จะยึดติดกับฟันเพื่อป้องกันมิให้เศษอาหารและคราบจุลินทรีย์ตกค้างบนตัวฟัน ดังนั้นซีแลนท์จึงเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันฟันผุ

8 เด็กชอบกินขนมบ่อยๆ ถ้ากินขนมเสร็จแล้วให้แปรงฟัน จะช่วยป้องกันฟันผุได้หรือไม่

ฟันผุเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยร่วมกัน คืออาหารที่รับประทาน ความสะอาด/ความแข็งแรงของตัวฟัน และเชื้อแบคทีเรีย ซึ่งก็จะคล้ายกับเด็กจะสอบขึ้นชั้น ป. 1 ไป ป. 2 ต้องสอบวิชาทั้งเลข สังคม ภาษาไทย ดังนั้นหากเด็กแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์วันละ 2 ครั้ง ก็ถือว่าเพียงพอ เปรียบเสมือนกับได้คะแนน 100 ในวิชาเลข การกินอาหารเหมือนกับคะแนนวิชาสังคม ถ้าเด็กกินบ่อยๆ เท่ากับได้คะแนน 30 คะแนน คือสอบตก ดังนั้นเมื่อแปรงฟันเพิ่มขึ้น คะแนนวิชาเลขก็ควรได้ 100 เต็มเท่าเดิม แต่กินบ่อยคะแนนวิชาสังคมก็ควรได้เพียง 30 ดังนั้นเมื่อรวมทุกวิชาก็ถือว่าเด็กสอบตก ดังนั้น วิธีป้องกันฟันผุสำหรับเด็กที่กินขนมบ่อย จึงควรไปควบคุมอาหารว่างไม่ให้เกินวันละ 2 มื้อ เพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความเสี่ยงในการเกิดฟันผุระดับสูง

9 เด็กอายุ 6 ปี มีฟันหน้าล่างขึ้นซ้อน จำเป็นต้องถอนฟันน้ำนมเพื่อป้องกันฟันเกหรือไม่

หากฟันน้ำนมโยกแล้วโดยส่วนใหญ่ฟันน้ำนมจะหลุดออกได้เอง เมื่อฟันน้ำนมหลุดจะมีช่องว่าง ทำให้ฟันแท้ที่เกอยู่ด้านหลังค่อยๆ เคลื่อนออกมาในช่องว่างตามธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องถอนฟัน ในกรณีที่ฟันไม่โยก อย่างไรก็ดีในระยะแรกๆ ฟันอาจจะยังเกอยู่เล็กน้อย เมื่อพากรรไกรล่างขยายตัวเมื่อเด็กโตขึ้น ฟันจะค่อยๆ ตรงเป็นระเบียบเอง หากเมื่อฟันแท้ขึ้นครบเมื่ออายุประมาณ 12 - 13 ปี ฟันมีการเรียงตัวไม่สวยงาม จึงจะพิจารณาจัดฟัน

10 การดมยาสลบเด็กเพื่อทำฟัน อันตรายหรือไม่

การใช้ยาทุกชนิดย่อมมีความเสี่ยงไม่มากก็น้อย ไม่แตกต่างจากการใช้ยาสลบเพื่อการผ่าตัดทั่วไป แต่การใช้ยาอย่างระมัดระวังตามหลักวิชาการโดยทีมผู้ชำนาญการ รวมถึงมีวิสัญญีแพทย์เป็นผู้ดมยาสลบ ในสถานที่ที่มีความพร้อมสำหรับการดูแลช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน และมีการเตรียมผู้ป่วยอย่างถูกต้อง สามารถควบคุมและลดความเสี่ยงลงจนน้อยมากๆ แต่ทั้งนี้ทั้งทันตแพทย์และวิสัญญีแพทย์จะไม่สามารถยืนยันว่าปลอดภัยแน่ร้อยเปอร์เซ็นต์ จะให้ได้เพียงความมั่นใจว่าได้เตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงให้ต่ำมากจนทำได้อย่างปลอดภัยเท่านั้น และอุบัติการณ์ความไม่ปลอดภัยก็เกิดขึ้นน้อยมากจนแทบไม่มีเลย

11 ครอบฟันโลหะของเด็กนั้นให้ใส่อยู่นานเท่าไร ต้องไปให้ทันตแพทย์ถอดออกเมื่อถึงเวลาฟันแท้จะขึ้นหรือไม่

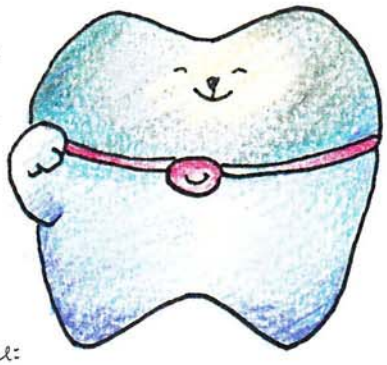

ครอบฟันสำเร็จรูปที่ใช้ครอบฟันน้ำนม ทำด้วยเหล็กกล้าไร้สนิม (stainless steel) คงทนและจะอยู่ไปจนฟันน้ำนมหลุดก็จะหลุดติดไปพร้อมกันเลย ไม่ต้องถอดออก เนื่องจากครอบฟันนี้ยึดติดด้วยซีเมนต์ทางทันตกรรมไว้กับส่วนตัวฟันเท่านั้น รากของฟันน้ำนมยังคงมีการละลายตัวตามธรรมชาติ เมื่อส่วนรากละลายหมดไป ฟันน้ำนมพร้อมครอบฟันก็หลุดออกไปพร้อมกัน อาจพบบ้างว่าฟันแท้ขึ้นแล้วแต่ฟันน้ำนมที่ครอบไว้ไม่หลุด ก็เป็นอุบัติการณ์ที่เกิดจากตัวฟันน้ำนมเอง ไม่เกี่ยวข้องกับการมีครอบฟันหรือไม่ ส่วนกรณีที่มีการใช้ครอบฟันโลหะสำเร็จรูปนี้ครอบฟันกรามแท้ของเด็กอายุน้อย ทำเพื่อประวิงเวลารอให้ฟันนั้นเจริญพัฒนาสมบูรณ์ขึ้น พร้อมรับการครอบฟันถาวรแบบผู้ใหญ่ในอนาคต (เมื่อเด็กอายุประมาณ 16 - 17 ปี) ซึ่งมักต้องมีการกรอฟันมากกว่า ทันตแพทย์ก็จะทำการถอดครอบฟันสำเร็จรูปออก และสร้างครอบฟันใหม่ที่มีขนาดและรูปร่างพอดีและแนบสนิทกับตัวฟันซี่นั้นโดยเฉพาะ ซึ่งเหมาะสมกับฟันถาวรและดีต่อสุขภาพเหงือกมากกว่า

12 ครอบฟันน้ำนมที่เป็นสีขาวๆ เหมือนฟันมีไหม

ครอบฟันหน้าน้ำนมสีคล้ายฟันสามารถทำได้ 2 วิธี แต่ที่ไม่แนะนำหลายนั้นเพราะมีข้อจำกัดในการทำ และมีข้อด้อยเรื่องความแข็งแรง วิธีแรก คือการใช้วัสดุอุดฟันสีคล้ายฟันใส่ในครอบฟันสำเร็จรูปบางใสเป็นแม่พิมพ์ที่มีขนาดและรูปร่างเหมือนฟันธรรมชาติ ครอบทับบนฟันที่เตรียมไว้และทำให้วัสดุแข็งตัว แล้วค่อยๆ ตัดเอาแม่พิมพ์บางๆ ออก วิธีนี้ต้องมีเนื้อฟันธรรมชาติเหลืออยู่มากพอที่จะยึดติดกับวัสดุอุด และที่สำคัญเด็กต้องอยู่นิ่งขณะทำ เพราะเทคนิคนี้มีความไวต่อความชื้น เลือดและน้ำลาย อีกวิธีหนึ่งคือครอบฟันสำเร็จรูปสีคล้ายฟันที่มีผู้ผลิตจำหน่ายในหลายประเทศ แต่นำเข้ามาสู่ประเทศไทยน้อยมาก มีทั้งชนิดที่เป็นวัสดุสีคล้ายฟันทั้งซี่ และชนิดที่มีโครงเป็นเหล็กกล้าไร้สนิมและปิดทับด้านหน้าไว้ด้วยวัสดุสีเหมือนฟัน ที่อาจแตกหรือกระเทาะออกได้ ครอบฟันทั้งสองวิธีจึงไม่เหมาะสมในเด็กเล็กที่ต้องใช้ฟันหน้ากัดแทะอีกหลายปี อย่างไรก็ตาม ครอบฟันเหล็กไร้สนิมเมื่อทำเสร็จไปแล้ว เมื่อผู้ป่วยสามารถร่วมมือในการรักษาได้ หากต้องการความสวยงามก็สามารถ ตัดแต่งครอบฟันด้านหน้าออก เติมวัสดุสีเหมือนฟันให้สวยงามขึ้นได้